

УДК 322.122

О. Є. Денисов,
докторант, Університет економіки та права "КРОК", м. Київ

ДІАГНОСТИКА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГАЛУЗІ

O. Denysov,
doctoral, "KROK" University, Kiev

DIAGNOSTICS IN PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF THE INDUSTRY

У статті описується розрахунок рівня економічної безпеки галузі за моделлю базових функціонально-компонентних блоків економічної безпеки галузі, розроблений на основі визначення Інтегрального індексу економічної безпеки за основними функціональними блоками та показниками компонентами складових економічної безпеки галузі. Автор приділяє особливу увагу алгоритму аналізу та оцінки рівня економічної безпеки галузі з застосуванням моделі базових функціонально-компонентних блоків.

This article describes the level of industry economic security calculation based on the model of basic functional-component blocks of industry's economic security, based on the Integrated Index of Economic Security definition by the main functional blocks and components indicators of the industry's economic security. The author pays special attention to the analysis and evaluation algorithm of the industry's economic security level using the model of basic functional component blocks.

*Ключові слова: економічна безпека, галузь, держава, діагностика.
Key words: economic security, industry, state, diagnostics.*

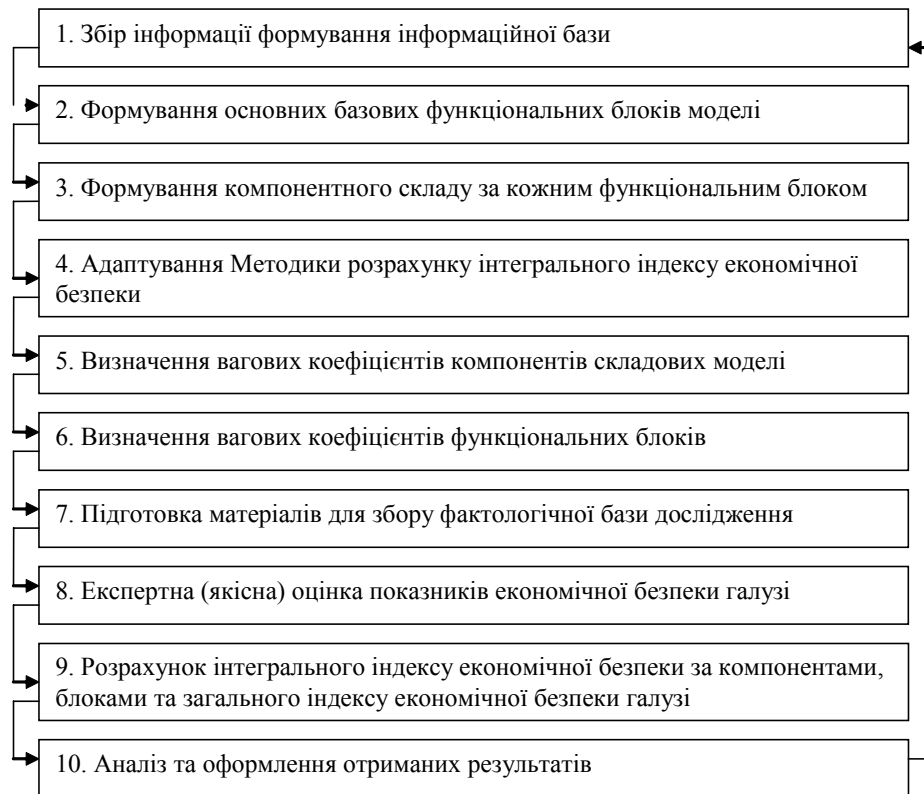
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Відповідно до наукових методик розрахунку рівня економічної безпеки галузі найбільш оптимальним та таким, що комплексно відображає стан та рівень економічної безпеки галузі за всіма її складовими є розрахунок інтегрального індексу економічної безпеки галузі — як концептуально-методична основа формування методу розрахунку, розрахункових фор-

мул, послідовності виконання етапів розрахунку та формату інтерпретації результатів розрахунків.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Питання щодо ефективності оцінки рівня економічної безпеки держави та галузі було і залишається об'єктом дослідження багатьох

Рис. 1. Алгоритм застосування функціонально-компонентної блокової моделі розрахунку рівня економічної безпеки галузі

Джерело: розроблено автором.

вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких такі, як В.Алькама, В. Терехов, В. Грушко, О. Захаров, В. Мунтіян, В. Мартиненко, У. Пірсонс, У. Мітчелл, В. Шлемко, І. Білько, О. Саєнко, В. Геєць, Д. Стінгер, Р. Кляйн та ін.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є опис та деталізація алгоритму аналізу та оцінки рівня економічної безпеки галузі з застосуванням моделі базових функціонально-компонентних блоків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розрахунок рівня економічної безпеки галузі за моделлю базових функціонально-компонентних блоків економічної безпеки галузі розроблено на основі визначення Інтегрального індексу економічної безпеки за основними функціональними блоками та показниками компонентами складових економічної безпеки галузі та має алгоритм застосування, описаний на (рис. 1).

Алгоритм аналізу та оцінки рівня економічної безпеки галузі з застосуванням моделі базових функціонально-компонентних блоків складається із послідовного виконання таких етапів:

Першим етапом є етап інформаційно-аналітичного забезпечення — збір масиву необхідної для аналізу та оцінки емпіричних даних: стану зовнішнього та внутрішнього ринку, виробничо-технічного потенціалу підприємств галузі та їх ресурсного забезпечення за основними складовими економічної безпеки галузі.

Другим етапом є формування основних базових функціональних блоків моделі, що систематизують поділ на складові економічної безпеки закріплюють їх за кожним блоком.

Третім етапом є формування компонентного складу кожної складової економічної безпеки за кожним функціональним блоком — визначення показників що відображають стан економічної безпеки та рівень загроз економічної безпеки галузі за кожною складовою. Визнання показників стимуляторів та де стимуляторів за кожною складовою економічної безпеки галузі.

На четвертому етапі здійснюється адаптування Методики розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки країни [1] до розрахунку рівня економічної безпеки галузі за моделлю базових функціонально-компонентних блоків.

Розрахунок інтегрального індексу економічної безпеки галузі є концептуально-методичною основою формування методу розрахунку, розрахункових формул, послідовності виконання етапів розрахунку та формату інтерпретації результатів розрахунків. Із метою застосування та розрахунку інтегрального індексу адаптовано Методики розрахунку рівня економічної безпеки держави в редакції 2003, 2007, 2013 років [1—3].

Таким чином, формування моделі розрахунку рівня економічної безпеки галузі базується на адаптуванні методологічно загальноприйнятого інструментарію, що застосовується на основі нової сформованої функціонально-компонентної блокової моделі розрахунку рівня економічної безпеки галузі що складається із 4 основних базових блоків, 10 складових та 88 показників — компонент, що дозволять максимально повно та комплексно визначити інтегральний рівень економічної безпеки за кожним блоком складовою та окремо за компонентами та визначити проблемні поля — загрози економічній безпеці галузі в контексті подальшого емпіричного етапу дослідження.

На п'ятому етапі відбувається визначення експертним шляхом вагових коефіцієнтів значущості показників — компонентів за кожною складовою економічної безпеки галузі.

Шостим етапом є визначення експертним шляхом вагових показників у загальному індексі економічної безпеки кожного функціонального блоку.

Визначення вагових коефіцієнтів j -ї складової економічної безпеки галузі визначається експертним шляхом серед N -го числа експертів як відношення суми балів, що дали всі експерти у даній сфері, до загальної суми балів (1).

$$b_j = \frac{\sum_{n=1}^N S_{jn}}{\sum_{k=1}^M \sum_{n=1}^N S_{kn}} \quad (1),$$

де S_{jn} — оцінка j -ї складової яку дав n -й експерт;

N — кількість експертів;

M — кількість складових економічної безпеки галузі.

На сьомому етапі відбувається підготовка та формування листів опитування для збору фактологічної бази та проведення емпіричної частини дослідження.

На восьмому етапі здійснюється проведення якісної оцінки рівня економічної безпеки галузі за моделі функціонально-компонентних блоків економічної безпеки галузі із застосуванням методів експертної оцінки. Нормування отриманих результатів відповідно до отриманих даних із оцінки фактичного та оптимального рівня компонентних показників за кожною складовою економічної безпеки.

Відповідно до алгоритму застосування функціонально-компонентної моделі розрахунку рівня економічної безпеки галузі після етапів збору інформації та формування базового та компонентного складу моделі необхідним етапом є проведення показників експертної оцінки до єдиного нормалізованого рівня, оскільки частина компонентних показників є стимуляторами а частина дестимуляторами стану та рівня економічної безпеки. Нормування (нормалізація) компонентних показників розраховується за формулою (2):

$$Z_{ijl} = \begin{cases} \frac{x_{ij}}{x_{onn}} & \text{— якщо показник є стимулятором,} \\ \frac{x_{onn}}{x_{ij}} & \text{— якщо показник є де-стимулятором,} \\ Z_{ijl} = 1 & \text{при } x_{ij} = x_{onn}, \end{cases} \quad (2),$$

де x_{ij} — значення показника, x_{onn} — оптимальне значення показника.

Оптимальні значення показників-визначаються методами експортної оцінки в межах комплексної оцінки фактичного значення показників, що дають експерти.

На дев'ятому етапі здійснюється проведення кількісної оцінки із розрахунком інтегрального індексу економічної безпеки галузі з розрахунком:

9.1. Інтегрального індексу економічної безпеки за кожною складовою економічної безпеки галузі.

9.2. Інтегрального індексу економічної безпеки за основними функціональними блоками економічної безпеки галузі.

9.3. Загального індексу економічної безпеки галузі за визначенням загального рівні економічної безпеки галузі.

Розрахунок інтегрального індикатора за кожною функціональною складовою для нормалізованих значень індикаторів здійснюється за формулою (3):

$$I_j = \sum \alpha_{ij} \times Z_{ij} \quad (3),$$

де α_{ij} — вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску i -го показника в інтегральний індекс економічної безпеки галузі;

Z_{ij} — нормалізовані значення вхідних показників x_{ij} функціональних складових економічної безпеки галузі.

Загальний інтегральний індекс економічної безпеки галузі I_{EBG} розраховуються за формулою (4)

$$I_{EBG} = \sum b_j \times I_j \quad (4),$$

де b_j — вагові коефіцієнти функціональних блоків економічної безпеки галузі.

I_j — функціональні складові економічної безпеки галузі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до вищезазначеного застосування функціонально-компонентної блокової моделі розрахунку рівня економічної безпеки галузі, що із застосуванням якісного та кількісного аналізу та розрахунком інтегрального індексу економічної безпеки дає можливість системного та комплексного аналізу та оцінки рівня економічної безпеки галузі за окремими показниками компонентами економічної безпеки галузі, за складовими економічної безпеки, що складаються із відповідних показників компонентів та за основними базовими блоками забезпечення економічної безпеки галузі.

Розрахунок цієї моделі та побудова на її основі системи моніторингу стану та рівня економічної безпеки із дослідженням та розрахунком відповідних показників галузі надасть можливість стратегічного, оперативного та тактичного планування в управлінні економічною безпекою галузі побудові та ефективному функціонування механізму забезпечення економічної безпеки галузі, вчасному застосуванні інструментарію механізму забезпечення економічної безпеки галузі та прийнятті та внесенні змін в концепцію та стратегію управління економічною безпекою галузі.

Застосування даної моделі на практичному рівні підприємств галузі дозволить в оперативному режимі визначити деструктивні зміни компонентних показників економічної безпеки галузі та визначити таким чином проблемні поля економічної безпеки на рівні окремих явищ, подій та компонент і таким чином оптимізувати механізм забезпечення економічної безпеки галузі із цілеспрямованим впливом на нейтралізацію негативної дії відповідних деструктивних чинників.

Література:

1. Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки України [від 02.03.2007 № 60]. — Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi

2. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / За ред. акад. НАН України С.І. Пирожкова. — К.: НІПМБ, 2003. — 46 с.

3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р.. — 2013. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME1-31588.html

References:

1. The Ministry of Economy of Ukraine (2007), Order "On Approval of Methodology for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine", available at: http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi (Accessed 17 November 2017).

2. Pyrozhekov, S.I. (2003), *Metodychni rekomendatsii schodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Guidelines on the assessment of the level of economic security of Ukraine] NIPMB, Kiev, Ukraine.

3. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "Guidelines for calculation of economic security of Ukraine", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html (Accessed 17 November 2017).

Стаття надійшла до редакції 23.11.2017 р.

www.economy.nayka.com.ua
Електронне фахове видання

Ефективна ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28
(044) 458-10-73